

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Remiss

1 (5)

Datum
2022-11-21

Ärendebeteckning
821-31148-2022

Regeringskansliet
c/o Kulturdepartementet

Remiss om betänkandet Vår demokrati - värd att värna varje dag (SOU 2022:28).

Er beteckning: Ku2022/01317

Länsstyrelsen i Västra Götaland yttrar sig över kommittén Demokratin 100 års betänkande Vår demokrati-värd att värna varje dag (SOU 2022:28)

Sammanfattning

Inledningsvis vill Länsstyrelsen i Västra Götaland framhålla att vi välkomnar de förslag och rekommendationer som framgår av utredningen. Länsstyrelsen konstaterar att demokratin och den demokratiska processen står inför en rad olika utmaningar som också fortsatt kommer att innebära tydliga målkonflikter.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till en nationell demokratifunktion som kommer att möjliggöra hållbara insatser över tid utifrån ett helhetsgrepp. Utifrån den diskussion som utredningen för kring var en sådan nationell demokratifunktion lämpligtvis skulle kunna ligga och med utgångspunkt i det demokratipolitiska målet vill Länsstyrelsen framhålla att en sådan funktion även skulle kunna placeras hos länsstyrelserna. Länsstyrelsens unika roll, som en viktig länk till kommuner och regioner, myndighetens samverkansuppdrag samt ett sektorsövergripande statligt helhetsperspektiv, kan motivera en sådan placering. Länsstyrelsen ser vidare positivt på att det demokratiska uppdraget skrivs in i instruktioner för de myndigheter vars verksamhet är central för det demokratipolitiska målet.

I flera skrivelser har länsstyrelserna välkomnat ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag då demokratifrågan har en central roll inom Länsstyrelsens ordinarie uppdrag. I själva demokratibegreppet ligger att våra grundläggande institutioner i samhället fungerar. Det är därför viktigt att inte förlora fokus på att grundverksamheten måste fungera för att stärka och upprätthålla våra demokratiska värden samt förtroendet för demokratin. I detta sammanhang blir det särskilt viktigt att ett förstärkt demokratiuppdrag ges en inriktning, där det tydligt framgår vad ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag består i.

De tre demokratipolitiska prioriteringarna, främja, förankra och försvara, definierade i regeringens strategi för en stark demokrati, går hand i hand med länsstyrelsernas uppdrag. Länsstyrelsen ser vidare hur de tre demokratiska utmaningarna, även dessa definierade i regeringens demokratistrategi, kan ge en tydlig inriktning för hur Länsstyrelsen tar sig an ett förstärkt demokratiuppdrag. Vi bekräftar kommitténs bild av att det är ytterst angeläget att samordnade, genomtänkta och långsiktiga insatser görs för de grupper som befinner sig långt ifrån demokratin. Att nå ut till grupper som befinner sig i ett så kallat demokratiskt utanförskap bidrar även till att stärka tilliten till olika samhälleliga aktörer och kan på sikt bidra till att motverka segregation. En möjlig inriktning för Länsstyrelsen skulle därför kunna vara att, med utgångspunkt i länsstyrelsernas samordningsuppdrag, medverka till att nå ut till de grupper som befinner sig längst ifrån demokratin. Inriktningen knyter vidare an till Länsstyrelsens pågående arbete med utveckling av samråd. Hur Länsstyrelsen riktar sina insatser bör samtidigt ha sin grund i lokala och regionala analyser och därför kunna förändras över tid. Ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag skapar möjligheter för regeringens demokratipolitik att föras ut i hela landet och utrymme för medborgarnas kunskap om och delaktighet i demokratin.

Länsstyrelsen i Västra Götaland ställer sig positiv till en resursförstärkning för samtliga länsstyrelser. Samtidigt vill vi betona att en resursförstärkning bör vara proportionerlig och därför ta hänsyn till att storleken på länsstyrelserna varierar stort. Det är också avgörande att verksamhetsmedel avsätts inom ramen för en sådan resursförstärkning.

Uppdrag till länsstyrelserna att arbeta demokratistärkande

Länsstyrelsens samordningsuppdrag

Vi välkomnar förslaget om att länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag. Länsstyrelserna har en viktig roll som regional aktör. Upparbetade nätverk och ingångar utgör en viktig plattform för ett förstärkt demokratiuppdrag då de kan spela en avgörande roll i att verka för demokratins funktioner och processer. Enligt länsstyrelseinstruktionen ska länsstyrelserna *"utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser"*. Länsstyrelsen ska vidare, utifrån sin samordnande roll, verka för att nationella mål får genomslag i länet. Det är genom att stötta kommuner, regioner och andra regionala aktörer som länsstyrelserna har möjlighet att stärka demokratin. Ett förstärkt

demokratiuppdrag bör därför ha kommuner, regioner och andra för uppdraget relevanta aktörer som målgrupp utifrån länsstyrelsernas samordnande roll i länet.

De senaste åren har satt fokus på demokratins handlingskraft, det vill säga statens förmåga att hantera stora samhällsutmaningar. I Länsstyrelsen i Västra Götalands omvärldsanalys 2022 beskrivs länsstyrelsernas samordningsuppdrag som centralt i en alltmer komplex besluts- och styrningsmiljö. I detta sammanhang blir behovet av statlig närvaro i länet och en aktör med god kännedom om läget i länet centralt. Länsstyrelsen är en myndighet som är van vid att hantera motstridiga intressen och målkonflikter. Ledning och styrning samt strukturer för att hantera snabba skeenden är i detta sammanhang av största vikt. Delaktighet och dialog är vidare en utgångspunkt för att fatta hållbara, inkluderande och effektiva beslut som bygger på förtroende och legitimitet.

Resursförstärkning för långsiktighet i uppdraget

Länsstyrelsen i Västra Götaland ställer sig positiv till en resursförstärkning för samtliga länsstyrelser. Det ger en långsiktighet i uppdraget som också är grundläggande för att de demokratifrämjande insatserna som genomförs ska få genomslag. Vi vill samtidigt betona att en resursförstärkning bör vara proportionerlig och att hänsyn behöver tas till att storleken på länsstyrelserna varierar stort. Det är också avgörande att verksamhetsmedel avsätts inom ramen för en sådan resursförstärkning.

Att synliggöra och stärka tvärsektoriell samverkan

Målet för demokratipolitiken ska vara en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika. I flera av länsstyrelsernas uppdrag är demokratifrågan central, däribland mänskliga rättigheter, folkhälsa, jämställdhet, funktionshinder, brottsförebyggande, klimatanpassning, bostadsförsörjning samt andra sektorsövergripande uppdrag, såsom FN:s Agenda 2030, men demokrati handlar samtidigt om hur vår myndighet fungerar. Länsstyrelsen ser hur ett förstärkt demokratiuppdrag kan stärka den tvärsektoriella samverkan. Att interna och externa strukturer tillåter tvärsektoriella bedömningar och samarbeten är av särskild vikt. Den tvärsektoriella samverkan bör därför synliggöras inom ramen för det förstärkta demokratiuppdraget.

Lokala och regionala analyser möjliggör välunderbyggda insatser
God kännedom om läget i länet är en förutsättning för att samordna olika samhällsintressen. Livsvillkoren i flera bostadsområden i länet präglas av ojämlikhet. När betydelsen av social hållbarhet ökar i samhällsplaneringen ställs krav på länsstyrelserna att utveckla metoder för kartläggning och lägesbilder samt metoder för stöd till kommuner. Länsstyrelsen ser därför positivt till förslaget om att länsstyrelserna ska förse regeringen med lokala och regionala analyser på demokratiområdet då dessa ytterligare möjliggör välunderbyggda insatser. Detta kan exempelvis ske i samverkan med universitet och högskolor.

Det demokratiska utanförskapet och behovet av samordnade, genomtänkta och långsiktiga insatser

Det demokratiska utanförskapet är en av tre utmaningar som pekas ut i regeringens demokratistrategi och är kopplat till socioekonomiska utmaningar. Demokratistrategin framhäver att för att öka delaktigheten behöver fler få tillgång till kunskap, kompetenser och verktyg som möjliggör deltagande. Vidare är det viktigt med insatser som gör politiska processer tillgängliga. SOU 2022:28 bekräftar denna bild och nämner vikten av att nå ut till personer som står längst ifrån demokratin för att stärka demokratin i framtiden. Detta har inte legat i kommitténs uppdrag och få aktörer som skrivit under deklARATIONEN har nått ut till dessa grupper. Det beskrivs som angeläget att samordnade, genomtänkta och långsiktiga insatser görs för att nå ut till de personer som står längst ifrån demokratin. Utredningen ser också att ett demokratiuppdrag till länsstyrelserna kan bidra till ökad kunskap om det demokratiska utanförskapet.

I Länsstyrelsen i Västra Götalands omvärldsanalys för 2022 beskrivs det digitala utanförskapet och hur det gör sig särskilt påtagligt bland nyanlända och vissa personer med funktionsnedsättning. Det digitala utanförskapet innebär sämre tillgång till de tjänster som erbjuds och försvårar demokratisk delaktighet, etablering på arbetsmarknaden och integration. Resultatet blir en grogrund för ökad ryktesspridning och desinformation vilket förstärks av statens minskade närvaro. Samtidigt innebär den internationella autokratiseringstrenden tillsammans med fenomen som ökade möjligheter till spridning av desinformation hot mot demokratin. Detta kastar ljuset på vikten av välfungerande demokratiska funktioner och processer samt att såväl nationella som regionala och lokala aktörer riktar sina insatser mot dessa grupper som en primär målgrupp. Ett förstärkt demokratiuppdrag skulle särskilt kunna synliggöra behovet av att nå de grupper som befinner sig i ett så kallat

demokratiskt utanförskap och tydliggöra hur länsstyrelsen utifrån sitt samordningsuppdrag kan spela en viktig roll.

Metodutveckling för ökad delaktighet och inflytande

Länsstyrelserna har lång erfarenhet av att arbeta med olika former av samråd, en metod som visat sig kunna påverka deltagarnas förtroende för det politiska systemet och dess aktörer. Ett förstärkt demokratiuppdrag skulle kunna bidra till ytterligare metodutveckling och att vi använder oss av samråd och sprider metoden i större utsträckning. Detta går hand i hand med exempelvis uppdraget inom barnrätt där barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande ska beaktas särskilt samt minoritetslagen (SFS 2009:724) som beskriver att nationella minoriteters inflytande ska ske genom samråd och att förvaltningsmyndigheter särskilt ska främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna till deras förutsättningar. De samråd Länsstyrelsen har genomfört hitintills har ofta varit i samverkan med andra aktörer, vilket är i linje med vårt uppdrag.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Lisbeth Schulze med utvecklaren Joana Ivarsson Vitório som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Annika Lidström medverkat.